

ЖАРТІВНИКИ

Оповідання

Василенкову Галю я люблю... Люблю отією юнацькою любов`ю у якій так багато щирості, відданості та романтики, а ще якоїсь дитячої безпосередності або навіть дурості. Наші почуття пройшли усі щаблі шкільного кохання: від смикання за кіски і завершуючи палкими «есемесками» з довічними клятвами у відданості. Ну звичайно ж з мого боку. Вона у ці почуття не те щоб не вірила, а скоріш за все, увесь час намагалася їх ігнорувати або не помічати. Чим страшенно злила мене. Отак, з іншими не зустрічається, але і мене до себе не підпускає. От і гадай, що в неї в голові. Це мене бісило...

Про мої почуття до неї знає уся школа. Та що там школа, уся наша Яблунівка. Та мені хочеться, щоб дізнався увесь світ! Мій приятель Тимко не раз уже говорив: « Та покинь ти її! Вона тобі тільки голову морочить. Поїдеш на навчання – знайдеш іншу». Таке ж і мати говорили... Та що вони розуміють. Мені іншої не треба. Як тільки но гляну у її волошкові очі, чи доторкнуся до русявого шовковистого волосся, світ міниться - стає сонячним, веселковим, радісним...

Певно тому і вигадую усілякі дурниці, щоб привернути її увагу: то у школі з вікна другого поверху у кучугуру снігу сягону, то під час льодоплаву нашу річку по крижинах перескочу, то на трубі котельні, на самому вершечку, її ім`я фарбами намалюю... Як мама каже: « дурію...». А Галя ніби й не помічає того. Наче б це не задля неї... Бісить же!

Цього разу я вигадав таке: узяв величезного гарбуза, вичистив його із середини, вирізав отвори для очей, носа, величезного рота; прилаштував на палю, вставив у середину три воскові свічки, які придбав у нашому сільмазі, та й підпалив їх. Вийшов такий собі вогняний скилет, чи то пак – голова від

скилета, або ж якогось чудовиська. Звісно, жарт не новий, але ефективний, якщо уночі на таке поглянеш, то і схарапудитись можна. Не знаю, хто його вигадав, але діє безвідмовно. Та й мав же я Василенчиси на Івана Купала про себе нагадати!

Та не так склалося, як гадалося. Як тільки но, десь опівночі, я пробрався у Василенків садок, а звідти і під вікно Галинчиної кімнати, прилаштував свого «монстра» прямисінько проти шиби, як їхній Бакс зчинив такий лемент, що хоч із світу втікай. А собацюга ж дебелий - алабай... За хвилину в будинку усі були на ногах. А тут і Галя налякалася, свій голосочок додала... Я навіть встиг помітити як Петро Василенко вибіг на ганок з рушницею:

- Ну я їх пожартую! Дідько б їх забрав! – погрозово пролунало з ганку. Далі вже чекати я не став. Дременув до паркана і вже, здавалося, злетів над ним, як бабахнув постріл. Пригорща колючок вп'ялася у мою спину та сідниці. Це додало мені прудкості. «От гад, сіллю пальнув!» - пронеслася у голові незла думка про майбутнього тестя. Це відчуття болю було мені вже знайомим. Отримував його раніше на колгоспному баштані від сторожа...

Думки випереджували одна одну: «Зараз до річки треба – відкиснути. Але ж там молодь, Івана Купала святкують... Засміють.» Та що ж вдієш. Провулками та перелазами дістався до річки та й шубовснув відмокати.

Воно може б і минулося, якби вранці Петро Василенко не завітав до нашої господи. Мій батько з дідом Яшкою якраз візка лагодили:

- Доброго здоров'я Якове Петровичу! І тобі, Максиме, привіт, - здалеку почав Василенко. – А де це парубійко ваш?
- І тобі хай здоровиться, Петре! – відповів батько. – Та спить ще. Гуляв десь. Аж під ранок прителіпав.
- Дело молоде!- вставив і свого «п'ятака» дід Яшка.
- Та воно звісно що молоде, але ж і капосне, - розмірковував Василенко. – Ваш Віктор серед ночі заліз до моєї садиби, хотів пробратися до Гальчиної кімнати, страховисько якесь припер, біля вікна прилаштував. А ви ж знаєте, Олена, дружина моя, сердечниця. Коли Галя налякалася,

Олена на лемент – до неї в кімнату. А у вікні чудовисько, голова палаюча. Хто ж його знав, що то гарбуз! Ну, одним словом, з переляку Олена зомліла. Ну, а я від злості схопив рушницю, та й влупив заряд солі, здається, вашому парубкові. Чи мо` помиляюся?

- Та наш, здається, нормально заходив, - відповів батько. – А втім, ніч, я не вставав, то хто його знає...
- Я чого до вас прийшов, - вів далі Василенко. – Усім же відомо, хто до моєї Галі клинці підбиває. То приструнити треба. Я не проти, хай би й зустрічалися, але ж якось по-людськи, а не з такими «інфарктними» витівками. Та й школу закінчити треба, а далі вузи... Життя лише починається. А з такими витівками скоріше до буцегарні потрапиш, а ніж до університету.

Далі вже через вікно я цієї розмови підслуховувати не схотів. Вийшов на ганок, щоб зізнатися:

- Вибачте мене, дядьку Петре! Не хотів я тітки Олени лякати... І до кімнати Галі лізти не хотів. Пожартував просто...
- Ось хай у тебе сідниці загояться, - підійшов до мене батько, - то я паском твої жарти виб`ю. Та й дав мені запотилечника.
- Максиме, невже у шістнадцять років парубку будеш штани знімати? – заступився за мене дід Яшка. – Чи не запізно?!
- Може, батьку, і запізно. Але треба. Бо справді колись до в`язниці дожартується, - понуро відповів батько. А потім до Василенка. – Ходімо в дім, Петре, поснідаємо, а разом і переговоримо.
- Та я, Максиме, наче б то вже і перекусив, - почав Василенко. – Хіба так, для розмови, чаю...
- Ходімо, ходімо, - наполягав батько. – Не лише ж нам про цього бешкетника говорити. Є справи і серйозніші.

Вони зайшли до будинку. Дід Яшка підійшов до мене, лукаво примружив око, і почав:

- Ні, Віхторе, не вмієш ти жартувати... Тупі якісь у тебе жарти! Не смачні... Ну хто їх оцінить? Поговорять у селі, мовляв, якийсь бовдур вчора Василенкову Олену налякав до смерті та і все. Ще й дурнем обізвуть. Ганьба на всю родину! – на якусь мить дід замовк. – Добрий жарт, як поезія, його серцем відчувати треба. Ну, й готувати, звісно. Технологія приготування жарту річ звичайно ж клопітка, але якщо ж жарт вдався, то запам`ятовують його надовго. Про нього говорить усе село. А тому поширюється він не лише районом, чи областю, а може навіть й всією Україною. Отак. І що головне, вдалий жарт викликає у людей радість, а не осуд.
- Та хіба ж такий вигадасш? – буркнув я, сходячи з ганка.
- Звісно, це не просто. Але ж у цьому і родзинка жарту, - посміхнувся дід Яшка, прямуючи до колоди під шовковицею. – Сідай, займемося твоїм перевихованням.
- Я краще постою, - відповів я, пригадуючи фінальні кадри фільму «Кавказька полонянка».
- Ну як знаєш, - посміхнувся дід Яшка, всівся на колоду і почав набивати махоркою люльку. Розмова обіцяла бути тривалою.
- Так от, значить, Віхторе, - почав дід, завершивши свої приготування з люлькою. – Було це, значить, у серпні 1962 року. Якраз у переддень Карибської кризи. Чув про таку?
- Вивчали у школі, - відповів я.- Це коли СРСР та США стояли на межі третьої світової війни. І тільки здоровий глузд президента Кенеді відвів військову загрозу.
- Абсолютно точно, - пожвавішав дід Яшка. – Видно що історію ти знаєш. Так от, у складні ті часи по усьому СРСР проводилися партійні наради, щоб мобілізувати комуністів на роз`яснювальну роботу серед населення. Ти ж знаєш, я партійцем був, передовиком. Не міг працювати в напів сили, то ж кращим механізатором і в колгоспі був, і в районі. Переможцем соціалістичного змагання. І медалі маю. Ти ж бачив... – дід

пахнув люлюкою і продовжив.- Так от викликали мене на таку нараду у район. А я на той час жнивував на полі за Степовими Хуторами. То парторг і попрохав Мишка Дроботущенко, по-вуличному Мишку-Спекулянта, повідомити мене про нараду і наказав обов`язково бути на ній. Ну, а народ у Степових Хуторах сам знаєш який, це не наш яблунівський. Там від віку одні куркулі жили. Нещасних якихось дев`ять хат, але куди тобі – одні хазяї. Вони і до колгоспу останніми вступили. Вірніше, жінок відправили працювати на хверму, оту, що біля хутора. А чоловіки... ні, не пішли. Їх трохи перед війною пострахали що розкуркулять. Але обійшлося... Чоловіки працювали на себе. У кожного сад добренний, городу з гектар. Торгували здебільшого... Отож, вони щось там домовилися в кооперації, здавали хрукти і овочі за державними розцінками – з того і жили. Хоча ні, брешу. Жили вони з того, що продавали, спекулювали значить. Рештки ж після заготівлі лишалися... Яблука, груші, городину всяку возили і до Москви, і до Ленінграду, і навіть у Сибір! Ну, коли почалася війна усі чоловіки пішли на фронт. Бог милував, загинуло мало. Але покалічило майже всіх. І Миколу Дорошенка, і Василя Дорошенка, і Пилипа Дроботущенко, і Кіндрата Гугнявого... Словом, усіх. Прийшли покалічені, але з орденами та медалями. Фронтівники, що їм хто скаже... А тут і сини підросли. І поставили вони отой «хруктовий бізнес» на широку ногу. Їздили, торгували, домовлялися. Дивись, і грошики завелися. Десь у середині п`ятдесятих побудували нові будинки. Ми, звісно, в Яблунівці, теж уже не в землянках жили, але куди нам до них. Хазяї! Один будинок краще іншого. А особливого шику ті будинки набували через свої дахи. Дахи у них були особливі. Їхній бригадир, Мишка-Спекулянт, уклав вигідну оборудку із директором Свердловського авіаційного заводу. Наші у Свердловськ добірні овочі та хрукти поставляли, а ті їм виплачували частину грішми, а частину товаром, дюралевим листом, яким літаки обшивають. Хай і невеличкими партіями, але ж отак років за три і вкрили

степовики дахи своїх будинків дюралевими бляхами. Блищать вони проти сонця, як куполи церков. А що найголовніше, по бумагах усе законно, не прикопаєшся. А нам, як кістка в горлі! Наші будинки в кого під шихвером, в кого під соломою, де не де під залізом. Та й то у колгоспного начальства. Отакої...

- Діду, а до чого ж тут жарти? – не витримав я.
- Не перебивай, спішиш поперед батька в пекло, молодий іще, - пригримнув дід, попахкуючи люлькою. – Так про шо оце я? Ага, значить, приїхав Мишка-Спекулянт до мене на поле і каже: «Кидай комбайна, парторг сказав, і їдь на партійну нараду». А я подумав, оце з Хуторів до Яблунівки вертати, а там чи встигну? То ж кажу Мишці: « Михайле, справа державна, майже військова, їхати треба терміново. Позич свою підводу, а я ввечері поверну». Той, спасибі йому, дав. Дістався я додому, перевдягнувся, попоїв, аж тут і парторг «газиком» підїхав, а з ним ще кілька наших активістів. Одним слово, поїхали ми в район, відбули нараду, зрозуміли усю серйозність часу і події. Після наради вирішили пива у чайній випити, аж тут парторг: «Хлопці, у райвиконкомі попрохали допомогти завантажити автівку якимись діжками, чи баками. Допоможимо?». Та хіба ж відмовиш? Допомогли. Виявляється, – то бальзанки з фарбою. Темно-зелена така, ядуча, колишній військовий склад руйнували то й залишилася. НЗ – «сталінський запас». Ми швиденько впоралися, а завгосп говорить: «Хлопці, дякую за допомогу. Грошей у мене немає. Але за роботу можете бальзанки дві хварби взяти, мо знадобиться». Наші звичайно відмовилися. Мовляв, чого містом тягатися. А я взяв... Дві десятилітрові бальзанки. Думаю, до автівки якось допру, а там у господарстві згодиться. Приїхали додому. Повечеряв. А на вечір знову до комбайна. Жнива. День годує рік. Та й підводу Дроботущенку треба повернути. Дай думаю і йому віддячу: завантажив одну бальзанку з фарбою на воза та й подався на Хутори.

Приїзджаю. Господар якраз вдома, повечеряли. Газету читає:

- Ну, Якове, що там на нараді говорили? Які нові установки? Як ситуація? І тут я відчув усіма нутрощами своїми, а найбільше серцем, що є у мене змога Мишку-Спекулянта розіграти. А вголос кажу:

- А хіба постанову Кабміну не читав? Що у газеті не надрукували?

- Ні, а що?

- Викликали нас на нараду. Оголосили про бойову готовність. І видали кожному по бачку зеленої хварби, щоб дахи похварбували. Ось, приміром, твій будинок вночі при місячному сяйві блищить?

- Та, звісно, блищить!

- А раз блищить, значить демаскує. Саме сюди ворог бомби і буде скидати. А тому наказано - усі такі дахи похварбувати. Он вже і хварбу видали, - кивнув я на воза.

- Яшо, а як же не партійним бути?

- А не партійні, якщо хочуть вціліти, самі мають купити. У районі, у спеціальному магазині... А як лишиться, то мо по селах і розвезуть.

- Яшо, друже, та коли ж мені до району їхати? Гаряча ж пора... Продай мені свою фарбу, а собі ще купиш.

- Та як продати?! Я ж хотів і теці шифер похварбувати. Навіть другу бальзанку взяв...

- Ось бачиш, у тебе ще є... Христом-Богом благаю, продай!

- Ну добре, бери за тридцятку. Та не зволікай з хварбуванням.

- Не сумнівайся, завтра і розпочну.

Тільки но я дістався до свого комбайна, завів двигун, аж зупиняє мене Мирон Чубатий, сусід Мишки-Спекулянта. Махає рукою, мовляв, вимкни двигун.

- Яшо, ти мені друг? Чому ж тоді Мишку хварбу продав, а мені ні?! Так не можна. Виручай, друже, в тебе ж дома ще є. Собі дістанеш. Вам, партійним, положено ж...,ще дадуть. Пиши записку своїй Мотрі, то я зараз поїду і заберу! Тримай тридцятку!

Я на звороті старої накладної на мастило написав записку своїй дружині. Мовляв, віддай і другий бачок, а я приїду і все поясню. Передав Чубатому та й розпочав жнивувати.

Моя ахвера розкрилася аж на четвертий день, коли ображені хуторяни приїхали до сільради з вимогою: чому так мало хварби виділили? Чому не привозять ще? Чому у Дроботущенко та Чубатого дахи вже замасковані, відповідно постанови, а їхні ще блищать? Голова сільради Якименко ні сном, ні духом нічого не чув про ту постанову, тож покликав парторга. А наш партійний ватажок, Семенович, людина тямуща і мудра була, та й не позбавлена почуття гумору. Людей заспокоїв:

- Спокійно, товариші. Я сам на тій нараді був. Усе чув.. Ніякого наказу фарбувати дахи не було, не було ніякої постанови! То Яшка пожартував. А фарбу й справді дали, за допомогу. Яків жартував, що нужника пофарбує. Пробачте його... Що вже вдієш – такий вдався.

Днів з десять і в Яблунівці, і в Хуторах, і в Дубовому Гаю, і в Мармизівці сміялися люди з Мишки-Спекулянта та Мирона Чубатого. Обзивали «жертвами Карибської кризи». А колгоспний бухгалтер, Борис Прокопович, аж у області був, то й там його перепитували, що то за okazія із маскуванням вийшла? І усі говорили: «Ох, Яшка – чортяка! Оце втішив... Ох, майстак... Отак дядьків надував!»

Ну, Мишка-Спекулянт і Мирон Чубатий, довго зі мною не розмовляли. Обіцяли хату спалити, пику натовкти... Та одразу ж буде зрозуміло, хто вчинив! Сердилися крепко. Допоки я їм гарного могорича не виставив і по червінцю не віддав. Але дахи вже не перехварбовували. Так і стояли темно-зеленими, як згадка про мій жарт...

Із хати вийшли батько із дядьком Петром щось жваво обговорюючи, дід Яшка підтюпцем подався до них. А я стояв і посміхався від задоволення і здогадки - в кого я такий шалапутний вдався!

Серпень, 2012р.

Ніжин.